

Podle jednoho z Parkinsonových zákonů připadá na každého experta s nějakým názorem jiný expert s opačným názorem. Dobře to je patrné zejména na ekonomii či na problematice klimatických změn. Pokud si na síti najdete stránku skeptického ekologa B. Lomborga, tak se vzápětí otevře stránka Anti-Lomborg. Podobně je možné nalézt důležitou zprávu Mezinárodního panelu pro klimatické změny (IPCC), která je doprovázena skoro 900 stránkovou studií Non-IPCC se stovkami citací, které první zpráva vesměs neobsahuje. Člověk pak má pocit, že žije ve dvou či více vzájemně nekompatibilních informačních světech.

Stále častěji se setkávám s reakcí, kdy lidé odmítají číst ekonomické analýzy, protože jeden renomovaný ekonomu tvrdí něco přesně opačného než o den dřív tvrdil jiný slavný ekonom. K podobné situaci dochází i v klimatologii, zdravotnictví a obecně u všech skutečných problémů, které nemají jednoduchá řešení. Jedná se o stav obecného znejistění světa. V rámci jednotlivých oborů se však obvykle dobře ví, jaký panuje obecný konsensus, kdo to myslí vážně a kdo produkuje mediální šum. A ví se také, jaká je realita.

Vědecký konsensus většiny světových klimatologů je ten, že svět se otepluje a že za většinu tohoto oteplování může člověk. Za posledních sto let stoupla průměrná globální teplota asi o 0,7 až 1,2 °C. Tento nárůst je však vztažen k lokálnímu teplotnímu minimu konce 19. století, takže skeptikové říkají, že tehdy bylo anomálně studené klima, které se teprve v posledních desetiletích vrací do normálu. Oteplování sice závisí hlavně na obsahu skleníkových plynů v atmosféře, jejichž koncentraci prokazatelně zvyšuje člověk, ale velice důležitou roli hrají rovněž aerosoly, sluneční aktivita či epizody El Nino a obecně procesy oceánského proudění. Skutečný klimatický problém je voda, nikoliv teplota.

Pokusme se jasně definovat, o jaká hlavní témata je nutné se za současné proměny světa starat:

1. Klasická ochrana přírody a krajiny je nezastupitelná, dobře teoreticky i prakticky propracovaná, ale naráží na limity dané rostoucím využíváním krajiny. Ví, co by měla dělat, ale často k tomu nemá sílu nebo prostředky, anebo se musí přizpůsobovat politicko-developerské realitě.
2. Je zapotřebí minimalizovat antropogenní toky látek. Jedná se zejména o globální uhlíkový a dusíkový cyklus. Obojí je spjato s celkovým životem společnosti – v prvním případě s výrobou, úsporami a novými energetickými technologiemi; v druhém případě zejména s produkcí potravin.
3. Ochrana půdy. Analýza úpadků civilizací ukazuje, že hlavní příčinou je pokles primární produktivity, který se dá nějakým „trikem“ jako je třeba dálkový obchod zpomalit, ale ne odvrátit. Civilizace jako celek dlouhodobě stojí a padá nikoliv směnou, výrobou počítačových her či bankovními službami, ale schopností se uživit ve svém vlastním regionu.
4. Postoj úcty k životu je záležitostí hodnot. Dokud nebudeme vnímat Zemi a její sféry jako biosféra či atmosféra jako určitou hodnotu, budeme ji využívat ve prospěch jiných např. krátkodobých ekonomických výhod. Postoj úcty k životu stojí na počátku většiny ochranných opatření. Nedá se nařídit, ale rozvíjet a kultivovat.

RNDr. Václav Cílek CSc.

ředitel, Geologický ústav AV ČR, v.v.i.